

Summary – Kobiety biblijne na tle epoki

Opowieść o kobietach biblijnych wpisuje się w szerokie tło kulturowe cywilizacji Bliskiego Wschodu, Azji Centralnej i Europy. Wzajemne przenikanie kulturowe różnych ośrodków cywilizacji na przestrzeni dziejów wpływało na pozycję kobiet w Izraelu.

Z pewnością istniała wzajemna relacja pomiędzy Izraelem, a sąsiadującymi z nim światem arabskim. Jednym ze zorganizowanych ośrodków władzy było Królestwo Saby, które mogło obejmować terytorium współczesnego Jemenu i część północnej Etiopii. W narodowym eposie *Kebrä Negast* Etiopczycy odwołują się do tradycji o wizycie królowej Makedy z Saby u Salomona w Izraelu. Najwyraźniej została przyjęta ze wszystkim honorami jako władczyni zamożnego państwa. W historii Arabii mamy poświadczone rządy kobiet, które na równi z mężczyznami mogły sprawować władzę i prowadzić kampanie wojenne.

W starożytnym Egipcie kobiety zajmowały w społeczeństwie ważne miejsce, ciesząc się swobodą i całkowitą niezależnością prawną. Równość kobiety i mężczyzny była zapewne rezultatem postawy filozoficzno-religijnej, według której równowaga i porządek świata wynikały z dualistycznej budowy, opartej na przeciwstawnych, uzupełniających się elementach, stanowiących pierwiastek żeński i męski. Przy takim założeniu parę małżeńską postrzegano jako obraz idealnego porządku. W Egipcie kobiety należące do różnych warstw społecznych procesowały się, nabywały domy i pola – jak się wydaje – mogły zostawić w spadku według własnego uznania. W życiu religijnym Egipcjan znaczącą rolę odgrywały bóstwa żeńskie. Boginią kobiet, miłości, płodności i przyjemności była Hathor. Czczono ją w Heliopolis, Memfis i Denderze. Egipcjanie ubóstwili ład społeczny w postaci bogini Maat, a więc zasady postępowania zakotwiczyli w pierwiastku żeńskim, przenosząc jakby ład z domu na porządek w całym społeczeństwie. Niektórym kobietom udawało się zdobyć wysoką pozycję społeczną dzięki bliskim relacjom rodzinnym z faraonem. Królowa towarzyszyła mężowi-faraonowi podczas wielkich uroczystości religijnych i odbierała przynależne jej honory. Jednym z najważniejszych elementów kobiecej królewskość była rola matki faraona: królowe egipskie utożsamiano z boginią Izydą, matką Horusa, reprezentowanego na ziemi przez żyjącego władcę. W historii Egiptu zdarzały się samodzielne rządy kobiet, które przyjmowały tytuł męski faraona. Za pierwszą kobietę sprawującą samodzielnie władzę w Egipcie uważa się Niktoris (Neit-ikeret). Jedną z najbardziej znanych kobiet rządzących Egiptem była Hatszepsut, królowa osiemnastej dynastii, która ogłosiła się królem po krótkim panowaniu małżonka Tutmoza II i równie krótkim okresie funkcji regentki niepełnoletniego Tutmoza III. Wybitną władczynią próbującą uratować Egipt przed dominacją rzymską, była Kleopatra VII.

W świątyniach wczesnych miast Mezopotamii kapłankami były kobiety, które zajmowały się nie tylko kultem, ale również życiem gospodarczym. W panteonie Uruk spotykamy kult Inny związanej z drzewem życia Huluppu. Tabliczki z pismem klinowym ujawniają, że zamożne żony i wdowy mezopotamskie zawierały umowy i występowały w sądzie jako powódki, obrończynie i świadkowie. Zapożyczały i wypożyczały pieniądze oraz kupowały i sprzedawały własność. Prowadziły działalność handlową, o czym świadczy zachowana korespondencja pomiędzy kobietami spierającymi się o jakość wysłanych tkanin. Niektórym kobietom udało się zrobić karierę polityczną. Do nich należała królowa Kubaba. Początkowo wykonywała zawód szynkarki, ciesząc się złą sławą w czasach starożytnego Bliskiego Wschodu. Przebiegła i stanowcza, skorzystała z nadarzającej się okazji i objęła tron państwa Kisz około 2573 przed Chr.

Na obrzeżach wpływów Mezopotamii rozwinęła się cywilizacja Fenicjan, którzy korzystali z dorobku kulturowego ludów osiadłych nad Eufratem i Tygrysem, ale swój rozwój wiązali z żeglowaniem po Morzu Śródziemnym. W Fenicji kobiety odgrywały znaczącą rolę w życiu społecznym. Szczególnie małżonki królów posiadały realny wpływ na prowadzoną politykę miasta-państwa. W panteonie bóstw fenickich spotykamy bóstwa żeńskie o wyjątkowej mocy. Aszera, małżonka Ela, była boginią-matką dającą ludziom siłę do wypełniania ich obowiązków, a w szczególności moc panowania nad przyrodą. Boginią miłości, płodności oraz wojny była Asztarte, identyfikowana z mezopotamską Isztar, grecką Afrodytą oraz rzymską Wenus.

W dziejach Imperium Asyryjskiego, zdominowanego przez mężczyzn, którzy odpowiadali za rozwój potęgi państwa, pojawiła się kobieta owiana legendą. Była to Semiramida (greckie imię utrwalone przez Herodota). W 809 r. przed Chr. król Szamsi-Adadd V zmarł, pozostawiając wdowę i nieletniego syna. Semiramida objęła regencję i przez cztery lata, do 806 r. przed Chr., zarządzała państwem. Była jedyną kobietą zasiadającą samodzielnie na tronie. Władzała rozważnie i zdecydowanie, potrafiła podbić królestwo Guzana i przeprowadzić trzy ekspedycje Medom, dwie przeciw Fenicji i dwie przeciw Manasz. Rozwijając system kanałów i porządkując gospodarkę wodną, doprowadziła do powstania nowych przestrzeni pod uprawy. Po ukończeniu przez syna piętnastu lat, a więc po osiągnięciu przez niego pełnoletności, Semiramida przekazała mu władzę, służąc dalej radą.

Mity i poezja odzwierciedlają życie społeczne w Grecji, które zostało zdominowane przez mężczyzn. Obywatelami greckiej *polis* mogli być tylko wolni, dorośli mężczyźni. Kobiety nie były wpisywane na listy *demu* czy *fratrii*. Na grobach przy ich imionach umieszczano *dem* ich ojca czy *fratrii*. Nie mogły sprawować żadnych funkcji państwowych, np. być sędziami, obejmować urzędów i reprezentować swoich interesów w sądach. W Atenach czynne prawo wyborcze nie obejmowało kobiet. Nie wolno im było kupować ani sprzedawać ziemi i choć mogły otrzymywać majątek drogą posagu, dziedziczenia czy darowizny, to kontrolę nad nim sprawował zawsze ich prawny opiekun, a będąc krewnym powinien poślubić dziedziczkę. Kobieta nie mogła wyjść samodzielnie za mąż – kobiety były wydawane za mąż. W domach greckich było wydzielone *gineceum*, czyli miejsce usytuowane najczęściej na piętrze lub w głębi domu, niedostępne dla ludzi przybywających zewnątrz, w którym kobiety żyły i pracowały, a więc przędły, tkwały, szyły i haftowały. Kobiety powinny były unikać częstych i bliskich kontaktów z mężczyznami, którzy nie byli członkami ani przyjaciółmi rodziny. Jeśli kobieta wychodziła z domu, to tylko w towarzystwie służącej. Szkolnictwo greckie oparte na ćwiczeniach fizycznych preferowało chłopców. Wśród filozofów spotykamy mężczyzn. W radach miasta zasiadali mężczyźni. Geneza męskiej dominacji tkwiła w konieczności obrony ojczyzny, opartej na sile i sprawności fizycznej mężczyzn. Jedyną czynnością publiczną, do której kobiety miały dostęp, było uczestnictwo w rytuałach religijnych, w szczególności w kulcie triady bóstw Persefony, Demeter i Hekate, które symbolizowały kobiety trzech kategorii: dziewice (wiek przedrozdrczy), matki (wiek rozrodczy) i staruszki (wiek postrozrodczy).

W Rzymie w wielu przestrzeniach życia kobiety nie miały równych praw, czego przykładem jest odmienne podejście do wierności małżeńskiej męża i żony. Pojęcie cudzołóstwa odnosiło się tylko do żony – mąż mógł zabić niewierną żonę schwytaną na gorącym uczynku. Obywatelstwo rzymskie (*civis*) mógł otrzymać tylko mężczyzna, ponieważ kobiety nie miały praw politycznych. Zgodnie z prawem pozycja kobiet w ciągu całego ich życia była podporządkowana mężczyźnie. Pewną niezależność dawało im posiadanie majątku. Jednak według *ius civis* kobiety zawsze musiały pozostawać pod czyjąś opieką. Kobieta mająca zdolność do czynności prawnych potrzebowała opiekuna przy zaciąganiu zobowiązań, sporządzaniu testamentu czy prowadzeniu procesu. Kobiety w Rzymie miały jednak większy wpływ na życie polityczne, niż na to wskazywałby ich oficjalny status. Wiele

kobiet było dobrze wykształconych, co pozwalało im brać aktywny udział w życiu towarzyskim i wpływać na decyzje polityczne. Wolne kobiety wykonywały prawie wszystkie zawody.

Kobiety w Azji Centralnej niejednokrotnie podejmowały zadania, które w cywilizacji grecko-rzymskiej były przypisywane tylko mężczyznom. Groby kobiet Sarmatów i Scytów na obszarze Azji Centralnej świadczą o tym, że wiele kobiet było wojowniczkami, chowano je bowiem wraz z mieczami, a na ich szczątkach widać rany bitewne. Bywało, że na czele plemienia stała kobieta, która kierowała życiem gospodarczym, prowadząc również kampanie wojenne.

W kulturze starożytnej społeczeństwo celtyckie stanowiło wyjątek na kontynencie europejskim w kwestii traktowania kobiet, przysługiwały im bowiem określone prawa. Mogły posiadać własność, której nie były pozbawiane w chwili zawarcia małżeństwa. Mogły same wybierać sobie mężów, miały nawet prawo żądać zadośćuczynienia w przypadku napastowania seksualnego. Kobiety celtyckie same decydowały o swoich profesjach: mogły sprawować rządy, odgrywać znaczącą rolę w polityce i życiu religijnym, mogły również być wojowniczkami. W panteonie bóstw celtyckich pojawiają się bóstwa żeńskie. Boginie-matki często czczone były przy źródłach, sprawowały też funkcje ochraniających granic. Zarówno w tekstach starożytnych pisarzy, jak i w literaturze celtyckiej pojawiają się wzmianki o druidkach (*bandruaid*), które nazywano również „mądrymi kobietami”, *banfaidh* – „kobieta prorokini”, *banfile* – „kobieta nauki”.

W kontekście kultury starożytnej kształtuje się życie kobiet w Izraelu, które w swoim stylu postępowania odzwierciedlają wiele zwyczajów wspólnych dla ówczesnej cywilizacji, ale także posiadają specyficzny punkt odniesienia w postaci Prawa, które wyrasta z tradycji religijnej. Ideałem była kobieta – podpora mężczyzny, i mężczyzna – jej troskliwy opiekun. Ewentualne próby panowania mężczyzny nad kobietą przypisywano skutkowi grzechu, który pojawił się u zarania dziejów (Rdz 3,16). Tradycja żydowska zawsze gloryfikowała rolę kobiety jako podpory życia rodzinnego, która także przekazuje i podtrzymuje tożsamość żydowską. Z pewnością pozycja kobiety wzrastała wraz z zawarciem małżeństwa i posiadaniem dzieci, ponieważ kategorią obowiązkiem każdego mężczyzny było ożenić się i mieć dzieci. Ów nakaz uzasadniano poleceniem, które otrzymali pierwsi rodzice – Adam i Ewa (Rdz 1,28), oraz Noe (Rdz 9,1.7). Z chwilą zawarcia na mężu spoczywały określone obowiązki: zapewnienia małżonce wyżywienia, dachu nad głową, ubrania, rozkoszy seksualnej, opieki medycznej i wypłacenia okupu w przypadku porwania. W życiu małżeńskim małżonkowie wyrażali swoją jedność przez intymne zjednoczenie. W tym względzie *halacha* podkreśla, że w czasie stosunku mąż powinien brać pod uwagę przyjemność żony, a nawet zaleca się przedłużanie aktu dla zapewnienia pełnej satysfakcji. Jednym z celów małżeństwa jest bowiem czerpanie rozkoszy ze wzajemnego intymnego oddania się. Z pierwszych stron Biblii u początków dziejów ludzkości słyszymy głos Boży, mówiący, że „[...] nie jest dobrze, żeby mężczyzna był sam” (Rdz 2,18). Samotność jawi się zatem jako stan negatywny i domaga się wspólnoty i przy boku Adama pojawia się Ewa, właściwie Bóg zbudował (hebr. *bana*) z żebra Adama. Biblia będzie później używała tego samego słowa na określenie budowy świątyni. Zatem Bóg zbudował kobietę, która jest „świątynią”, bowiem w niej kształtuje się nowe życie będące obrazem Bożym! Postacią przywoływaną wielokrotnie w historii Izraela była Sara, małżonka Abrahama, jego wierna towarzysza. Łączyła ich żywa i trwała miłość. Razem żyli i pracowali, oboje poświęcali się doświadczonej wizji Boga. Na szczególną uwagę zasługuje siła woli Sary, jej mądrość oraz roztropność, świadomość misji w rodzie, ale też możliwość działania wynikająca z pozycji społecznej równej pozycji jej męża. Wyjątkową rolę w epoce patriarchów odegrała Rebeka, małżonka Izaaka. Natomiast historia pięknej miłości Jakuba i Racheli została naznaczona trudnym doświadczeniem. Jakub w czasie zaślubin został oszukany i otrzymał za żonę starszą

siostkę ukochanej, Leę. Inna postać, Asenet, jest zaledwie wspomniana w tekście biblijny, ale rozwija opowieść o małżonce Józefa, apokryf: *Józef i Asenet*. Barwna historia ich miłości, naznaczona różnymi przeciwnościami, może być niemalże modelową formą przewycięzania trudności w relacjach miłości. Historia Tamar uczy, że Bóg na krętych drogach ludzkiego losu naznaczonego grzechem, pisze piękną historię zbawienia. Historia życia Tamar prowadzi od skandalu do rodowodu Jezusa. W życiu Anny, małżonki Elakny, odbija się jak w lustrze pragnienie wielu kobiet posiadania dziecka. Miłość męża była dla niej niewystarczająca, więc wyznała kapłanowi Helemu: „Jestem nieszczęśliwą kobietą” (1Sm 1,15). Gdy urodziła syna, któremu nadała imię Samuel, w poczuciu spełnienia i szczęścia wyśpiewała pieśń: „Raduje się me serce w Panu” (1Sm 2,1). W drodze do Ziemi Obietnicy należy zauważyć pozytywną ekspozycję postaci Rachab, Kananejki, prostytutki, która inspiruje Hebrajczyków do wejścia do ziemi Kanaanu (Joz 1-2). W epoce zasiedlania Kanaanu pojawia się wybitna postać, Debora, która jest nazwana prorokinią i pełni rolę przywódczą w lokalnej społeczności. Wśród wielu kobiet, które pojawiają się w cieniu rządów Dawida, na pierwszą pozycję wychodzi Batszeba. Jej relacja miłości z Dawidem naznaczona jest grzechem, ale Bóg z tego związku wyprowadza dobro, bo to jej syn Salomon obejmie tron po Dawidzie, a w konsekwencji jej postać zostanie wpisana w rodowód Jezusa. Kontrowersyjną postacią pozostaje Izabel (Jezabel) – jej imię oznacza Zebul żyje, a Zebul to jedno z imion Baala. Być może była kapłanką Baala. Była córką króla Tyru Ethbaala, arcykapłana bogini Aszarte, małżonki Baala. Została żoną króla izraelskiego Achaba (874-853). Nie ulega wątpliwości, że posiadała olbrzymi wpływ na rządy w Izraelu i swoją silną wolą zdominowała małżonka, który pozostawał w jej cieniu i główne kierunki polityki państwa powierzył małżonce. Izabel stała się symbolem synkretyzmu religijnego, bo to ona była odpowiedzialna za wprowadzenie obcych kultów na teren Izraela. W następnych pokoleniach pojawiają się kobiety bohaterki, które bronią wiary Izraela, wśród nich do rangi symbolu urasta Judyta, która jest gotowa zaryzykować własną godność i życie, by obronić naród i wiarę. Kolejną kobietą, która wykorzysta swoją urodę dla dobra narodu będzie Estera. Autor biblijny stwierdza: „[...] była to panna o pięknej postaci i miłym wyglądzie” (Est 2,7). Stając do konkursu piękności oczarowała króla swoją urodą i została koronowana. W chwili zagrożenia Żydów w królestwie perskim nie zawahała się zaryzykować własnej pozycji dla obrony współbraci. Jedną z wielkich postaci biblijnych jest Rut, Moabitka, która poślubiła emigranta żydowskiego Machlona. Niestety, jej mąż zmarł. Rut podjęła ryzyko pozostawienia ojczystej przestrzeni życia, by podążyć za głosem serca, by poznać świat zmarłego męża, którego z pewnością kochała. W nowej ojczyźnie rodzi piękna miłość pomiędzy Rut i Boozem, która owocuje zawarciem małżeństwa. Rut, poślubiając Booza, została synową Rachab, a w przyszłości prababką Dawida (Mt 1,5-6). Ewangelista Mateusz, wymieniając ją w rodowodzie Jezusa, ukazał Jego pochodzenie także z rodu moabickiego. Postać Rut stała się symbolem wspaniałej synowej, a później żony i matki. W czasie prześladowań za hellenistycznego władcy Antiocha IV wpisuje się opowieść o męczeństwie siedmiu braci i ich matki (2Mch 7,1-42). Wielką władczynią Izraela okresu machabejskiego była Aleksandra Salome (139-67 r. przed Chr.). Po śmierci męża przejęła władzę w Judei i panowała w latach 76 – 67 przed Chr. Okazała się roztropną władczynią, prowadziła pokojową politykę wobec sąsiadów Izraela.

Natomiast historia Zuzanny ukazuje, jak często piękne kobiety znajdują się w trudnej sytuacji życiowej, gdyż narażone są na ciągłą ingerencję w ich przestrzeń wolności ze strony mężczyzn, którzy nie do końca nad swoimi uczuciami i emocjami.

Obraz idealnej kobiety kreśli autor Księgi Przysłów w poemacie o dzielnej kobiecie (Prz 31,10-31). Kobieta została przedstawiona jako żywe uosobienie cnót: roztropności, bojaźni Bożej, umiłowania pracy, obowiązkowości, zręczności i przezorności oraz oddania mężowi. Spotkanie żony z mężem przewyższa spotkanie przyjaciół, a miłość dobrej żony jest cenniejsza niż złoto (Syr 7,19).

W cieniu Heroda Wielkiego pojawia się kilkanaście kobiet. Z pewnością ten wybitny władca zawdzięczał wiele matce, arabce z Nabatanei, Kypros. W cieniu jego rządów ciągle pozostawała jego siostra, Salome, która śledziła wszelkie intrygi dworskie, ale też była przyczyną wszczęcia nowych. Jego ukochaną żoną była Mariamme pochodząca z rodu hasmonejskiego, która wywarła olbrzymi wpływ na jego rządy. Niestety, w tle pozostawała jeszcze ambitna teściowa, która z pewnością traktowała związek swojej córki jak kompromis polityczny z pewną dozą poniżenia rodu hasmonejskiego. W cień odeszła pierwsza żona Doris wraz synem Antypatrem. Mariamme i Aleksandra współpracowały z Kleopatry, ambitną władczynią Egiptu, która pragnęła osłabić rządy Heroda. W końcu Herod nie wytrzymał podejmowanych przez kobiety intryg i postawił je przed sądem, a przeprowadzone procesy zakończyły się wyrokami skazującymi na śmierć. Dla Heroda był to cios, gdy uświadomił sobie, że jego ukochana osoba intrygowała przeciwko niemu. Stał się nieufny i wyrachowany, kolejne małżeństwa zawierał w celach dynastycznych, co jeszcze bardziej zaogniło atmosferę na jego dworze, gdy większość z nich zaczęła konkurować o wpływy dla swoich synów.

Nowy rozdział w dziejach kobiet biblijnych otwierają kobiety przedstawione w Nowym Testamencie. Jezus zgromadził wokół siebie wspólnotę uczniów, a której wyłonił grono Dwunastu. Ale w Jego najbliższym otoczeniu znajdowały się także kobiety, które odegrały znaczącą rolę na drogach ewangelizacji. Jezus przewyciężając segregację ludzi ze względu na spożywanie potrawy, postawił wszystkim jednakowe kryteria moralne. Podobnie zniósł bariery, które dyskryminowały kobiety z powodu ich miesięcznego krwawienia, które czyniło je nieczystymi. W dyskusji z faryzeuszami o możliwości rozwodu Jezus stanął na stanowisku jedności i trwałości małżeństwa, co ówczesnej epoce umocniło pozycję kobiety, która częstokroć była narażona na odrzucenie z błahej przyczyny listu rozwodowego. W Jego rodowodzie pojawiają się cztery kobiety, które są naznaczone piętnem grzechu: Tamar, Rachab, Rut i Batszeba. Wszystkie otwierają się na działanie Boże i wpisują się w wielki plan zbawczy uwieńczony piątą kobietą, bez grzechu, Maryją, z której naturę ludzką bierze Syn Boży. Kolejną kobietą wpisaną w ten proces zbawienia jest Elżbieta krewna Maryi – małżonka kapłana. Jej społeczne napiętnowanie wynikające z braku potomka zostaje przewyciężone poprzez interwencję Bożą i narodziny Jana, który będzie zwany Chrzcicielem. W tle proklamacji Ewangelii pozostaje obecność Maryi, której zostanie powierzona matczynej opiece rodząca się wspólnota Kościoła pod krzyżem i Wieczerniku. Wybitną postacią pierwotnego Kościoła staje się Maria Magdalena, której zostanie powierzona zaszczytna funkcja zwiastunki zmartwychwstania Jezusa (J 20,1-18). Dlatego w tradycji nazywana jest Apostołą Apostołów, bo jej wiara w zmartwychwstałego wyprzedziła wiarę uczniów. W katalogach kobiet występujących w ewangeliach Maria Magdalena zawsze pojawia się na pierwszym miejscu. Należała do grona „kobiet, które usługiwały gronu apostołskiemu ze swego mienia”, a więc prawdopodobnie wspierały finansowo, dbały o szaty, przygotowywały posiłki. Ciekawa jest scena, która przedstawia kobietę o złej opinii, która pochyla się przed Jezusem i całuje Jego stopy, namaszcza olejkami i ociera włosami! prostytutka tuląca się do stóp Jezusa. Czyż ta scena nie budzi niepokoju wśród współczesnych wiernych? A cóż dopiero wśród starożytnych faryzeuszów! Inną wydaje się być kobieta pojawiająca się z alabastrowym flakonikiem olejku nardowego w domu Szymona Trędowatego (Mk 14,3-11; Mt 26,6-13) często identyfikowaną z grzeszną kobietą, która również przyniosła flakonik alabastrowy olejku (Łk 7,36-50), które później łączono z Marią, siostrą Łazarza (J 12,1-11) lub Marią Magdaleną.

W Ewangelii Jana pojawia się kolejna kobieta, która swoją wiarą wyprzedza postawę apostołów. Jest nią Samarytanka. W prezentacji jej osoby tytuł <kobieta> pojawia się aż trzynaście razy, jakby ewangelista chciał powiedzieć, że jest ona typem kobiety chrześcijanki, która niesie wiarę w środowisko zdominowane przez mężczyzn (J 4,1-42). Wyjątkowe

znaczenie ma również jej pochodzenie ze wspólnoty Samarytan. Z punktu widzenia Żydów Samarytanie reprezentowali najbardziej odległe środowisko pogan i to oni dzięki świadectwie Samarytanki stają się wyznawcami Chrystusa. Kolejną kobietą wpisującą się w świat pogan, która przyjmuje dar Ewangelii jest Syrofenicjanka, zwana przez Ewangelistę Mateusza Kananejką. Teściowa Piotra reprezentuje kobietę, która musi przejść przemianę od pokładania nadziei w tej rzeczywistości do nadziei w rzeczywistości nadprzyrodzonej, co w spotkaniu z Jezusem nazywane jest uzdrowieniem. Na drogach Jezusa pojawia się kobieta oskarżona o cudzołóstwo, która po spotkaniu z Jezusem staje się wolną od grzechu, gotową do nowej drogi życia. Jezus odszukuje w tłumie kobietę chorą na upływ krwi, by na jej przykładzie przewyciężyć zwyczaj dyskryminacji kobiet przez przepisy rytualnej czystości. Kobieta wykluczona społecznie zostaje przywrócona życiu społecznemu i dzięki Jezusowi odbudowuje swoją godność. Jezus zauważa ubogą wdowę składającą pieniądze do skarbony w świątyni, by dowartościować jej postawę hojności, chociaż w ówczesnym społeczeństwie została zepchnięta na margines życia społecznego. W ten nurt przywracania kobiet do życia społecznego i odbudowywania ich godności wpisane jest Jezusowe uzdrowienie kobiety pochylonej, zwanej „córka Abrahama”. Gościnność domu Marty i Marii staje się modelem otwartości na Ewangelię kobiet, które muszą wykonywać codzienne obowiązki, ale są również gotowe przyjmować postawę uczennic.

W czas głoszenia Ewangelii przez grono apostoelskie w tle widzimy wiele kobiet, bez których wsparcia z pewnością ewangelizacja nie byłaby taka dynamiczna. Pełnią one znaczące funkcje w kościele, diakonis i prorokiń przepowiadających Słowo Boże. W tle działalności pierwotnego Kościoła pojawia się postać Berenike, prawnuczka Heroda Wielkiego. Jej burzliwe życie zostało uwieńczone miłością do niej Tytusa, zdobywcy Jerozolimy i przyszłego cesarza. Na jej przykładzie możemy dostrzec jak w starożytności ważne było pochodzenie i jak nie liczone się z uczuciami kobiet. Z drugiej strony na przykładzie Herodiady, „małżonki” Heroda Antypasa widzimy, jak kobiety poprzez zakulisowe działania posiadały realny wpływ na sprawowane rządy.

Obserwując kobiety biblijne na tle kultury starożytnej możemy zauważyć jak powoli dzięki prawdzie, że każdy człowiek został stworzony na obraz i podobieństwo Boże ich pozycja społeczna wzrasta. Momentem przełomowym jest staję się fakt proklamowania Ewangelii przez Jezusa, gdzie na drodze wszyscy są równi, w tym również mężczyzna i kobieta. Jednak nauka Jezusa napotka na wiele barier kulturowych, które poprzez wieki będą kobiety spychały na margines życia społecznego. Zatem i dzisiaj wsłuchiwanie się w naukę Jezusa wymaga wielkiej uwagi, by kobiety odnalazły właściwe miejsce w życiu społecznym i były jeszcze pełniej włączone w niesienie orędzia Ewangelii.